

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 287/2020
19.11.2020. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, др Илије Зиндовића и Јасмине Стаменковић, чланова већа, у парници по тужби тужиоца АА ПР “АУТО ТАКСИ“ ..., чији је пуномоћник Саша Станковић, адвокат у ..., против туженог PROCREDIT BANK ад Београд, чији је пуномоћник Весна Јовичић, адвокат у ..., ради утврђења и исплате стеченог без основа, вредност предмета спора 9.498,05 динара, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 804/19 од 20.12.2019. године, у седници већа која је одржана дана 19.11.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

І ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, **ПРЕИНАЧУЈЕ** пресуда Привредног апелационог суда Пж 804/19 од 20.12.2019. године тако што се **ОДБИЈА** као неоснована жалба туженог, **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Привредног суда у Београду П 2139/2018 од 21.11.2018. године у II и III ставу изреке, и **ОДБИЈА** захтев туженог за накнаду трошкова другостепеног поступка.

II ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени PROCREDIT BANK ад Београд да тужиоцу АА ПР “АУТО ТАКСИ“ ... накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 31.500,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П 2139/2018 од 21.11.2018. године у I ставу изреке, одбачена је тужба у делу за тужбени захтев којим је тужилац тражио да суд утврди да је делимично ништав Уговор о кредиту бр. ... -...-... од 24.08.2009. године закључен између тужиоца и туженог, у делу који се односи на исплату износа од 2% од укупно одобреног кредита, а на име трошкова обраде кредита. Ставом II изреке, обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ од 9.498,05 динара, са законском затезном каматом од 24.08.2009. године до исплате. Ставом III изреке, обавезан је тужени да тужиоцу исплати износ 33.300,00 динара на име трошкова парничног поступка, са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде до исплате.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 804/19 од 20.12.2019. године ставом I изреке, преиначена је пресуда Привредног суда у Београду П 2139/2018 од 21.11.2018. године у ставу II и III изреке и пресуђено је тако што је одбијен тужбени захтев којим је тужилац тражио да суд обавезе туженог да тужиоцу исплати износ од 9.498,05 динара, са законском затезном каматом од 24.08.2009. године до исплате и обавезан тужилац да туженом накнади трошкове парничног поступка у износу од 12.000,00 динара. Ставом II изреке, обавезан је тужилац да накнади туженом трошкове другостепеног поступка у износу од 19.800,00 динара.

Против другостепене пресуде, тужилац је благовремено изјавио посебну посебну ревизију, због погрешне примене материјалног права.

Тужени је поднео одговор на ревизију.

По члану 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији, јер су у конкретном случају испуњени услови прописани одредбом чл 404. Закона о парничном поступку, јер је потребно да се размотре правна питања од интереса за остваривање равноправности корисника финансијских услуга и ради уједначавања судске.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) и утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац и тужени су били у уговорном односу по основу Уговора о кредиту бр. ... -...-... од 24.08.2009. године. Чланом 1. уговора о кредиту предвиђено је да банка одобрава кориснику кредита кредит у износу од 5.102,05 евра, у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате кредита и да је корисник кредита сагласан да банка приликом исплате кредита задржи 2% од износа одобреног кредита, на име трошкова обраде кредита. Банка је приликом исплате кредита задржала 2% од износа одобреног кредита на име трошкова обраде кредитног захтева, што представља износ од 9.498,05 динара. У плану отплате кредита, са чијом садржином се тужилац упознао, назначена је висина ефективне каматне стопе у којој су урачунати трошкови обраде кредита. Наведени податак је

садржан и у основним подацима о кредиту, у коме су трошкови обраде кредита приказани у апсолутном износу од 9.498,05 динара, колико је банка и наплатила од тужиоца.

У овој парници предмет тужбеног захтева је враћање датог као последице ништавости одредбе уговора о кредиту којом се корисник кредита сагласио да банка приликом исплате кредита задржи 2% од износа одобреног кредита на име трошкова обраде кредита, што укупно износи од 9.498,05 динара.

У делу тужбеног захтева за утврђење ништавости Уговора о кредиту у делу који се односи на исплату износа од 2% од укупно одобреног кредита, а на име трошкова обраде кредита, првостепени суд је одбацио тужбу, са разлога што је тужбени захтев неодређен, јер не може да утврди о којој се тачно одредби ради, јер ниједном одредбом уговора није предвиђена исплата наведеног износа, већ право банке да задржи износ од 2% од укупно одобреног кредита. Полазећи од утврђених чињеница првостепени суд је, водећи рачуна о ништавости уговора по службеној дужности, закључио да јесте ништава одредба члана 1. став 1. Уговора о кредиту којом је предвиђено право туженог да задржи износ од 2% одобреног кредита на име трошкова обраде кредита и да је тужени дужан да врати тужиоцу задржани износ од 9.498,05 динара са законском затезном каматом почев од дана пуштања кредита у течај, који држи без основа. Према налажењу првостепеног суда одредба члана 1. став 1. Уговора о кредиту није пуноважна јер банка није доказала да је тужиоца пре извршеног обрачуна трошкова кредита на недвосмислен начин упознала са свим трошковима у форми понуде или на други изричит начин, нити се одредбама уговора, као ни у основним подацима о кредиту од 24.08.2009. године прецизира који су то стварни трошкови.

Другостепени суд није прихватио становиште првостепеног суда, преиначио је првостепену пресуду и одбио тужбени захтев тужиоца. По становишту тог суда није ништава одредба уговора о кредиту у делу обавезе тужиоца да туженом на име накнаде трошкова обраде кредита исплати износ од 2% одобрених кредитних средстава задржавањем дела одобрених кредитних средстава. Другостепени суд сматра да тужени има право да наплати трошкове у износу који је одређен уговором, имајући у виду да је приликом закључења уговора о кредиту банка предала тужиоцу, као кориснику кредита, план отплате кредита и документ који садржи основне податке о кредиту, у којим исправама су исказани и трошкови обраде кредита које банка наплаћује. Према налажењу другостепеног суда тужиоцу није могла остати непозната висина његове обавезе по основу трошкова обраде кредита, с обзиром да је иста укључена у обрачун ефективне каматне стопе и исказана у апсолутном износу.

Врховни касациони суд не прихвата за правилну одлуку другостепеног суда.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило које треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО који обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеност промета. Ни код уговора о кредиту слобода преговарања и уговарања није у потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, средства обезбеђења и друго, резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО, исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. Закона о облигационим односима произлази да приликом закључења уговор о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Право банке да обрачунава одређене трошкове поводом закључења уговора о кредиту произлази и из члана 43. Закона о банкама („Сл. гласник РС“, бр.107/05) који је важио у време закључења спорног уговора о кредиту, а којим је предвиђена могућност јединственог начина обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга. Ово право банке је прописано и подзаконским актима и то Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Сл. гласник РС“, број 57/06), који је био на снази у време закључења спорног уговора о кредиту. Одлуком се прописује јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова (ефективна каматна стопа), као и ближи услови и начин обавештавања клијента банке (тачка 1 став 1). Јединствени начин обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку обављања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама (тачка 1. став 2.)

Према тачки 5. став 1. одредба под 1), понуда банке која се односи на депозите које банка прима, односно на кредите које одобрава, треба да јасно и недвосмислено садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то: висину номиналне каматне стопе на депозит, односно кредит, износ накнада и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку полагања депозита, односно одобравања кредита, износ накнада и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о депозиту, односно кредиту. Ставом 3. ове тачке прописано је да подаци из става 1. ове тачке треба да буду наведени и исказани у понуди из тог става, тако да клијента ниједног тренутка не доведе у заблуду што се тиче било ког елемента тих података.

Према одредби тачке 7. став 2. Одлуке, при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате овог кредита, као и преглед битних елемената тог кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су: износ кредита, период отплате, номинална каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа

у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплате рате, док се у обрачун ефективне каматне стопе не укључују подаци из тачке 5. став 1. одредбе под 2) ове Одлуке.

Из наведеног следи да ефективна каматна стопа у себи садржи накнаде и трошкове који су настали приликом одобравања кредита и који ће настати у току реализације уговора о кредиту, а који су познати приликом његовог обрачуна.

Стога, када је корисник кредита упознат са висином ефективне каматне стопе тада је упознат са стварним трошковима закључења и реализације конкретнoг уговора о кредиту. Ефективна каматна стопа тиме постаје показатељ колико ће тачно износити трошкови једног уговора о кредиту и изражава се у понуди и у плану отплате кредита. Трошкови обраде кредита и пуштања у течај, као и други трошкови банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита или који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора о кредиту могу бити исказани у процентуалном износу и наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Произлази да банка има право на наплату трошкова и наплату банкарских услуга, па тако одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана, али само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима пуштања кредита у течај, а њихова наплата вршена кроз обрачун ефективне камате стопе.

Из наведеног следи да одредба уговора о кредиту која предвиђа трошкове обраде кредита сама по себи није противна принудним прописима, јер она има основ у члану 1065. Закона о облигационим односима. Међутим трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавањем дела средстава из одобреног кредита, а уједно и њиховим укључивањем у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. Уколико је банка саопштила кориснику кредита износ трошкова обраде кредита и колико износи ефективна каматна стопа, тада не може накнадно вршити наплату таквих трошкова изван обрачуна ефективне каматне стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита.

Из наведеног следи да се сви приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу, док је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужени је у својству даваоца кредита доставио тужиоцу, као кориснику кредита, план отплате кредита и основне податке о кредиту, у којима је тужени исказао обавезу тужиоца по основу трошкова обраде кредита. На тај начин тужилац је упознао туженог са висином његових обавеза, а што у том делу правилно закључују и другостепени суд. Међутим, иако је сам спецификовао начин обрачуна трошкова обраде кредита, и да је у обрачун ефективне каматне стопе укључена и

накнада за обраду захтева за коришћење средстава кредита у висини од 2% од износа кредита, односно у износу од 9.498,05 динара, тужени је задржао у спорном уговору о кредиту овлашћење да у вези са оваквом накнадом умањи и кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу, супротно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, јер је супротно начелу савесности и поштења прописаног у члану 12. Закона о облигационим односима. Одредба члана 1. Уговора о кредиту бр. ... -...-... од 24.08.2009. године у делу који се односи на трошкове обраде кредита изложена је последицама ништавости, о чему је првостепени суд правилно закључио пазећи на ништавост уговора по службеној дужности, насупрот погрешном закључку другостепеног суда. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту. Следи да тужилац основано потражује од туженог износ од 9.498,05 динара, као средстава које је тужени задржао из одобреног кредита тужиоцу у складу са одредбом која се односила на накнаду трошкова обраде кредита, све са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Сходно томе, стекли су се услови за преиначење другостепене одлуке од стране Врховног касационог суда применом члана 416. став 1. Закона о парничном поступку. О трошковима другостепеног поступка ревизијски суд је одлучио по одредби члана 165. став 3. Закона о парничном поступку, тако што је одбио захтев туженог за накнаду трошкова, с обзиром да није успео са жалбом, сходно одредбама члана 153. Закона о парничном поступку.

Ревизијски суд није ценио наводе ревизије о правилности правноснажног решења првостепеног суда о одбачају тужбе, садржаног у I ставу изреке првостепене пресуде, нити предлог да ревизијски суд усвоји ревизију и преиначи првостепену пресуду у ставу I изреке, или исту у том делу укине и врати предмет првостепеном суду на поновно одлучивање. Ово стога, што је ревизија изјављена против пресуде другостепеног суда, сагласно члану 403. став 1. Закона о парничном поступку, којом пресудом је одлучено о жалби туженог и о тужбеним захтевима о којима је одлучивано у првостепеној пресуди у II и III ставу изреке, дакле не и о решењу о одбацивању тужбе.

Тужиоцу припада и право на накнаду трошкова насталих у ревизијском поступку, применом члана 165. Закона о парничном поступку, па му у складу са опредељеним захтевом по том основу припадају трошкови и то на име састава ревизије износ од 12.000,00 динара, према важећој адвокатској тарифи, за таксу на ревизију 7.800,00 динара и за таксу на одлуку по ревизији износ од 11.700,00 динара, према Закону о судским таксама, укупно 31.500,00 динара .

**Председник већа-судија
Бранко Станић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић